Universitets- og høgskoleråde
Innspill til fremtidens videregående opplæring

30.10.2026

Høring #3890

UHR -KDA Nasjonalt fagorgan for visuell kunst består av Kunstakademiet ved KHiO, Kunstakademiet – Institutt for samtidskunst ved Universitetet i Bergen, Kunstakademiet i Trondheim ved NTNU og Kunstakademiet ved UiT Norges arktiske universitet. Vi takker for muligheten til å gi innspill til arbeidet med fremtidens videregående opplæring og de seks foreslåtte utdanningsretningene.
Som representanter for landets ledende utdanningsinstitusjoner innen visuell kunst ser vi positivt på en styrking av kunst- og kulturfagene i videregående opplæring. Samtidig ønsker vi å bidra med perspektiver på hvordan opplæringen kan forberede kommende generasjoner på et samfunn preget av raske teknologiske, miljømessige og samfunnsmessige endringer.
Vårt innspill tar utgangspunkt i visuell kunst. En stor utfordring ved den foreslåtte retningen Estetiske fag er at den samler fagområder med ulike tradisjoner, kompetansebehov og krav til infrastruktur. Vi ønsker derfor særlig å belyse hvordan videregående opplæring kan styrke studieforberedthet for elever som ønsker høyere utdanning innen visuell kunst.
Visuell kunst utvikler tekniske, kreative og analytiske ferdigheter, men også selvstendighet, kritisk refleksjon og problemløsning. Dette er kompetanser som er relevante langt utover kunstfeltet, og som blir stadig viktigere i en tid preget av kunstig intelligens og raske samfunnsendringer. For å realisere ambisjonene om styrkede kunstfag må visuell kunst sikres tilstrekkelige ressurser, egnet infrastruktur og lærere med fagspesifikk kompetanse. Historisk har de visuelle kunstfagene ofte hatt svakere ressursgrunnlag enn andre estetiske fag.

Vi støtter Utdanningsdirektoratets ambisjon om å styrke elevenes studieforberedthet. Dette handler ikke bare om akademiske ferdigheter, men også om evnen til fordypning, selvstendig arbeid og håndtering av åpne problemstillinger. Erfaringer fra kunstakademiene viser at nettopp disse ferdighetene kan være utfordrende i overgangen til høyere utdanning. Tettere samarbeid mellom videregående opplæring og høyere utdanning vil derfor være viktig. Samtidig bør de foreslåtte utdanningsretningene ikke forstås som gjensidig utelukkende. Framtidens utfordringer krever tverrfaglige perspektiver og kombinasjoner av ulike kunnskapsformer.

Om retningen Estetiske fag: Vi er bekymret for forslaget om å samle kunst, design og arkitektur og musikk, dans og drama under en felles paraply uten en tydelig begrunnelse for hvilke faglige gevinster dette skal gi for de ulike områdene. Vi merker oss også at visuell kunst i liten grad er synliggjort som eget fagområde.
Fagområdene representerer ulike tradisjoner, arbeidsformer og kompetansebehov. Dersom de skal samles i en retning, må det sikres at bredden ivaretas uten at faglig fordypning eller egenart svekkes.

Vi er i sterk tvil om betegnelsen *estetiske fag* er den mest treffende. Begrepet kan gi assosiasjoner til det dekorative, mens fagene også omfatter kritisk tenkning, samfunnsforståelse, teknologi, kommunikasjon og demokratisk deltakelse.

Innhold og fordypning: Det er positivt at retningen legger vekt på kreative prosesser, produksjon, formidling, kulturforståelse og kunstens rolle i samfunnet. For visuell kunst er det avgjørende at dette knyttes til konkret skapende arbeid med materialer, teknologi, analyse og refleksjon. Samtidig må det være rom for fordypning. Ikke alle skoler vil kunne tilby hele bredden av fagområder som samles under retningen, noe som kan skape geografiske forskjeller i tilbudet.

Valg av studieretning fra VG1: Vi er bekymret for at elever skal velge studieforberedende retning allerede fra VG1. Mange elever er fortsatt i en utforskende fase, og tidlig spesialisering kan begrense senere utdanningsvalg. Modellen bør derfor legge til rette for fleksibilitet, omvalg og overgangsmuligheter.

Felles studieforberedende innhold: Vi støtter forslaget om at alle studieforberedende retninger skal inneholde kunnskap om filosofi, etikk, logikk, kildebruk og vitenskapelige arbeidsformer. Vi vil samtidig stille spørsmål om hvorfor *litteratur, kunst og musikk* ikke nevnes. I en tid preget av desinformasjon og kunstig intelligens er alt dette sentralt for å utvikle kritisk tenkning og demokratisk deltakelse.

Talentutvikling og veien til høyere kunstutdanning: Vi vil problematisere en forståelse av talentutvikling basert på modeller hentet fra idretten. Visuell kunst følger ofte andre utviklingsløp enn musikk og dans. For visuell kunst er refleksjon, konseptutvikling og selvstendighet vel så viktig som tidlig teknisk spesialisering. Majoriteten av studentene ved kunstakademiene kommer i dag ikke direkte fra videregående opplæring, men via kunstskoler, fagskoler eller tilsvarende utdanninger. Dersom videregående opplæring i større grad skal kvalifisere studenter direkte til høyere kunstutdanning, vil dette kreve betydelige investeringer i fagkompetanse, verksteder og infrastruktur.

Avslutning: Kunstakademiene representerer betydelig kompetanse om kunstutdanning, studieforberedthet og overgangen til profesjonell kunstnerisk virksomhet, og vi ønsker å være samarbeidspartnere i det videre arbeidet for å få til en reelt studieforberedende linje for visuell kunst.
Sterke kunst og kulturfag er viktige både for rekruttering til kunstutdanningene og for utviklingen av kritiske, skapende og samfunnsengasjerte borgere. Kunst og kultur fungerer som arenaer for refleksjon, dialog og meningsutveksling, og bidrar til å styrke demokratiske verdier, kritisk tenkning og evnen til innlevelse. Vi registrerer at formålsbeskrivelsen (*Formål med felles innhald*) har et sterkt søkelys på norske tradisjoner og norsk kultur. Formålet bør i større grad gjenspeile at dagens samfunn er preget av kulturelt mangfold og internasjonale forbindelser. Kunst og kulturfagene spiller en viktig rolle i å utvikle forståelse for både egen kulturarv og kunst og kulturuttrykk fra andre deler av verden. Dette er avgjørende for elevenes evne til kritisk refleksjon, demokratisk deltakelse og orientering i et globalt samfunn.